

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

Febeo, Francesco Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1704

VD18 13560743-001

Tit. II. De Judice, ejusque officio

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

teresse privatum ejus, qui injuriam passus est, tum ad aliquam vindictam publicam. Ita sumitur ex *l. Prætor ait 3. ff. de sepulchro violato*, juncta *ibid. glos. v. centum aurorum*.

ii. Demum ex parte formæ, seu modi, quo in judicio proceditur, dividitur judicium in plenarium, seu Ordinarium, & in Summarium seu extraordinarium. Judicium plenarium, seu ordinarium est, in quo causa cognoscitur servando omnes juris solemnitates, quæ ad judicium pertinent, ut puta cum citatur Reus, eique offertur libellus, seu Actoris intentio scripto edita, fit contestatio litis, præstatur juramentum calumniæ, &c. Judicium summarium seu extraordinarium est, in quo proceditur sine strepitu, ac solemnibus forma judicii, sed tantummodo substantialia servantur simpliciter, & de plano, ut rei veritas innotescat. Videatur *Clem. 2. de verbor. signif.* ubi declaratur qualiter procedi debeat in judicio de plano, ac sine strepitu & solemnibus figura judicii.

T I T. II.

De Judice, ejusque officio.

1. Inter personas principaliter ad judicium concurrentes primus est Judex, ut supra diximus *tit. preced. nu. 3*. Duplicis autem generis ille

ille est, videlicet Ordinarius, & delegatus. Judex Ordinarius dicitur, qui causas cognoscit, & jurisdictionem exercet competentem sibi ratione dignitatis aut Officii, cui talis jurisdictio annexa est à lege, vel consuetudine, cujus generis est Rom. Pontifex per totam Ecclesiam, Episcopus ejusque generalis Vicarius per suam diocesim, &c. Judex delegatus est, qui causas cognoscit, non ex vi officii, cui talis jurisdictio annexa sit, sed ex speciali commissione, unde jurisdictionem exercet non tam suo jure, quam ejus qui demandavit, ut sumitur ex l. More majorum 5. ff. de jurisdictione, & tradunt communiter Doctores in rubr. De off. Judicis Ordinarii, & de off. & potest. Jud. deleg.

2. Omnibus hujus utriusque generis Judicibus id commune est, ut transgredi non possint limites jurisdictionis suæ, quæ relate ad Judicem Ordinarium commensuratur territorio, & concessioni legis aut præscriptæ legitimæ consuetudinis, c. Ut animarum 2. de constitut. in 6. c. Duo simul 9. de off. Jud. Ord. & c. Cum contingat 13. de foro compet. relate autem ad delegatum commensuratur mandato, quo illi à delegante commissa est, ex c. Venerabili 37. de off. deleg. c. Cum dilecta 22. de rescr. & l. Diligenter 5. §. 1. ff. mandati.

3. Sed & plures sunt inter utrumque Judicem differentia, quæ desumuntur ex pluribus

textibus sub rubr. *de off. & potest. Jud. del. & de off. Jud. Ord.* In præsentī satis fit tres differentias recensere : reliquæ enim quæ concernunt particulares articulos judiciorum, puta facultatem exequendi sententiam à se latam, aut jus appellationis &c. exponentur infra suis in locis, ubi de eisdem judiciorum articulis sermo erit.

4. Prima igitur differentia est, quod jurisdictio Judicis Ordinarii non expirat per obitum ejus à quo Judex constitutus est, ut sumitur ex *c. Legatos 2. de off. legati in 6.* jurisdictio autem delegati cessat morte delegantis, si tunc res sit integra, & nondum facta fuerit citatio partium, secus autem si causa incepta sit saltem per citationem partis, in quo casu jurisdictio delegati prorogatur post mortem delegantis, usque dum causa fuerit absoluta. Sumuntur hæc ex *l. & quia 6. ff. de Jurisd. c. Gratium gerimus 20. & c. Licet undique 30. de off. deleg.*

5. Ista tamen intelligenda sunt regulariter & de jure communi. Cæterum pro aliquo casu particulari prorogari quoque potest, re integra, jurisdictio delegata post obitum delegantis, si pro eodē casu ita fuerit in jure statutum, vel in litteris commissionis expressum, ut est exemplum in Inquisitoribus Fidei, quorum jurisdictio quamvis sit delegata à Papa, ut colligitur ex *c. Ut officium 11. de hæret. in 6.* durat tamen

etiam

etiam post obitum Papæ, quia ita eis expresse conceditur in *c. Ne aliqui 10. eod. tit. & lib.*

6. Item prædicta intelligenda sunt de delegato ad justitiam seu ad lites: aliud enim juris servatur circa Delegatum ad gratiam, pro quo distinctione opus est, utrum delegatus fuerit ad solam executionem gratiæ ab ipso delegante factæ; vel utrum delegatus fuerit ad ipsam gratiam faciendam. Si delegatus fuit ad solam executionem gratiæ factæ ab ipso Principe delegante; tunc per obitum ejusdem Principis delegantis, etiam re integra, non expirat delegata facultas, juxta textum expressum in *c. Si super gratia 9. de off. deleg. in 6.* quia videlicet gratia jam à Principe facta per ejus mortem non cessat ex *c. decet 16. de reg. Jur. in 6.* cum itaque potestas executiva commissa delegato sit veluti accessoria eidem gratiæ, congruum est ut nec ipsa cesset per mortem Principis, quia accessorium naturam sequi congruit principalis, *c. 42. de reg. jur. in 6.* Si autem gratia non fuerit à Principe facta, sed facienda commissa fuerit Delegato, & interim ipse Princeps re integra moriatur, tunc per ejus mortem expirat delegata facultas, supposito quod commissa fuerit facienda gratia certæ personæ; secus autem si nulla personarum facta expressione, fuerit gratiose Delegato concessa facultas ut possit aliquibus personis idoneis aliqua beneficia providere; quia tunc cen-

setur gratia facta delegato, cui relicta est ea eligendi potestas; gratia autem facta non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Constant hæc ex textu expresso in *c. Si cui* 36. de prob. in 6.

7. Sed quid si Delegatus ipse, antequam causa absolvatur, imo & re integra, moriatur, numquid delegata facultas expirat, an potius transit ad ejus successorem? Respondendum cum distinctione: vel delegatio facta fuit specialiter personæ; vel facta fuit dignitati & officio. Primum contingeret, si in commissione exprimeretur specialiter nomen personæ, v. g. *committo hanc causam cognoscendam & decidendam Titio*; aut aliàs ex conjecturis colligi posset præsumpta voluntas Principis committentis, & specialiter eligentis personam: secundum accideret, si in commissione exprimeretur solum nomen dignitatis, v. g. *committo hanc causam cognoscendam & decidendam Episcopo talis Ecclesiæ*, nec ex conjecturis & circumstantiis colligi posset, Delegantem specialiter respexisse ad personam, quæ tunc dignitatem obtinebat. In primo casu expirat delegatio per mortem delegati: imo & si contingat, plures simul ad eandem causam fuisse personaliter delegatos, ita ut omnes simul & conjunctim procedere jussi sint, illorumque aliquem mori causa pendente; tunc quoque expirat reliquorum omnium jurisdic-
tio,

ctio, nisi aliud in delegatione fuerit expressum, ut habetur *c. Uno delegatorum 42. de off. deleg.* In secundo casu jurisdictio delegata transit ad successorem in eadem dignitate, *c. Quoniam 14. eod.* Jurisdictio enim in tali casu specialiter commissa est dignitati, quæ numquam moritur, & à dignitate trans funditur in personam.

8. Secunda differentia inter Judicem Ordinarium & Delegatum est, quod Ordinarius habet jurisditionem propriam, & jure proprio eam exequitur; at Delegatus jurisditionem propriam non habet, & usum jurisditionis dū daxat habet jure alieno, seu delegantis, ut supra diximus *n. 1. ex l. more majorum 5. ff. de jurisd.* cui etiam consonat. *Quæcumque 1. §. qui mandata ff. de off. ejus cui mandata est jurisd.* Hæc autem differentia in eo fita est, quod Ordinarius habeat jurisditionem non revocabilem ad nutum illius, à quo constitutus est, sed tantummodo justis ex causis; at Delegatus habeat jurisditionem revocabilem ad nutum delegantis.

9. Ab hac tamen regula generali excipitur casus, in quo aliquis à Summo Pontifice delegatus ad aliquam causam, subdeleget eandem causam alteri, (sicut potest, ut paulo post exponetur,) ita ut nihil jurisditionis in eadem causa sibi reservet, sed totam committat subdelegato, tunc enim postquam causa agi cœpta est à subdelegato, nequit amplius primus Delegatus juris-

ditionem à subdelegato revocare, quia jam est functus officio suo, ex *c. Venerabili* 37. de off. deleg. quamvis eam revocare possit re integra, seu antequam causa agi cæpta sit à subdelegato, quia jurisdictio, qua subdelegatus uti non cœpit, non censetur in ipsum efficaciter transivisse, *c. quamvis* 6. eod. in 6.

10. Tertia demum differentia est, quod Ordinarius regulariter potest jurisdictionem suam alteri delegare, ex supracit. *l. Majore Majorum* §. de jurisd. & *c. cum Episcopus* 7. de off. Ordin. in 6. in iis verbis *per se vel per alium*. At pro Delegato distinguendum est, utrum sit delegatus à Supremo Principe, vel ab aliquo inferiori Ordinario. Delegatus à Supremo Principe, sive sit delegatus ad universitatem causarum, sive sit delegatus ad aliquam certam causam, potest eam alteri subdelegare, tum de jure civili ex *l. A judice* §. C. de Judiciis, tum de Jure Canonico, ex *c. si pro debilitate* 3. & *c. fin. de off. deleg. dummodo* tamen subdeleget personis expressis in *c. statutum* §. 1. & §. in nullo de rescr. in 6. videlicet personis dignitate præditis, aut personatum obtinentibus, seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis: excepto, si Princeps in Delegato specialiter elegerit industriam personæ, ut si dicat in litteris commissionis, *confidimus de tua industria, vel fide* & c. in quo casu ipse Delegatus

legatus non habet potestatem subdelegandi, ut colligitur ex *c. fin. §. is autem de off. deleg.*

11. At si Delegatus fit ab inferiori Ordinario, iterum distinguendum est. Vel enim est delegatus dumtaxat ad aliquam certam causam; vel est delegatus ad aliquam universalitatem causarum certi generis. Si ad aliquam dumtaxat certam causam, non potest ipsam alteri subdelegare, ex *c. cum causam circa finem 42. de appellationib. l. More 5. ff. de jurisd. & l. A Judice 5. C. de Judiciis*: nisi tamen fuerit ipsi concessum à Delegante. Si autem delegatus fit ad aliquam universalitatem causarum certi generis, potest alteri subdelegare particularem aliquam causam sub illa universalitate contentam, ut tradit *Glos. in cit. causam 42. de appellat. v. delegatus & Glos. in l. Legatus 12. ff. de off. Procons.* deputatus enim ad universalitatem causarum, censetur tanquam Ordinarius, ut notat *cit. Glos. in eod. cap. causam*; Ordinarius autem regulariter delegare potest, ut paulò ante dictum est.

12. Officium Judicis in genere duplex est, aliud nobile, aliud mercenarium, Officium nobile dicitur quod per se subsistit, nullique actioni deservit, sed impendi potest à Judice independenter ab omni actione, per quam Actor juridice petat id quod sibi ab altero de jure debetur, ut puta cum Judex ratione Offi-

cii sui sponte procedit ad inquirendum de vita, & moribus subditorum, aut etiam cum integrum restituit aliquem enormiter læsum, etiam si id faciat ad supplicationem ejusdem, qui cum non possit intentare actionem exclusus v. g. à sententia contraria & re judicata, aut à caliditate seu potentia adversarii, implorat Judicis Officium ex æquitate. Officium Judicis mercenarium est, quod actioni deservit, seu quod à Judice non impenditur, nisi interventu actionis, aut litis.

13. Jurisdictio Judicis, quæ exercetur officio nobili, vocari etiam solet *Imperium*, ad differentiam jurisdictionis exercitæ officio mercenario, quæ dicitur *simplex jurisdictio*. Dividitur autem Imperium in merum, & mixtum, de qua divisione sermo est in *l. Imperium 3. ff. de jurisd.* Imperium merum est, quod exercetur officio nobili in ordine ad utilitatem publicam, cujus generis est potestas ferendi leges, congregandi generale Concilium, puniendi facinorosos pœna mortis &c. Imperium mixtum est, quod exercetur officio nobili ad utilitatem privatam, qualis est potestas restituendi in integrum, dandi tutores &c. Denominatur autem mixtum, quia aliquid participat de mero Imperio quatenus exercetur officio nobili, & aliquid de simplici jurisdictione quatenus respicit utilitatem privatam.

14. Inde fit, aliqua reperiri, quæ possunt esse vel meri imperii vel mixti, juxta diversitates circumstantiarum, in quibus exercentur, ut puta excommunicatio, quæ ex publica causa imponitur contra rebelles vel contumaces, est meri Imperii; at si feratur ad instantiam partis, esse mixti Imperii tradit Panor. in *c. Cum contingat* 13. de foro compet. num. 17. & sic de pluribus aliis.

15. Utraque species Imperii, imo & ipsa simplex jurisdictio habet varios gradus, qui videri possunt latè expositi ac declarati in *Jurisditionum divisione*, quæ posita est in fine lib. 1. Digestorum, & apud Panor. in *cap. Quod ferdem* 10. de off. Jud. ord. n. 5. & seq. ubi etiam tractat de eorundem delegabilitate.

T I T. III.

De Advocatis, & Procuratoribus.

1. Post Judicem consideranda etiam est in Judiciis Advocatorum & Procuratorum persona, quorum auxilio plerumque actiones exercemus. Est autem Advocatus, qui pro altero coram Judice causam suscipit, ejusque defensionem ac patrocinium, suggerendo ea quæ juris sunt, præstat; unde voce juridica dicitur postulare, ut constat ex tota Decretalium, ff. & Co-